

ОСВІТНЬО-ДОСЛІДНИЦЬКА ЧИ ПРОГРОМАДСЬКА МІСІЯ СУЧАСНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ?

Лютак Олена Миколаївна

*доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи та досліджень,
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк, Україна*

Місія сучасних закладів освіти трансформується і розвивається в контексті викликів середовища та модернізації їх ролі у суспільстві. Протягом тривалого часу провідним напрямом діяльності залишалася освітня функція, яка забезпечувала підготовку фахівців та задоволення потреб суспільства у висококваліфікованих кадрах. У сучасних умовах трансформації глобального соціально-економічного простору, посилення ролі знань як ключового ресурсу розвитку та загострення викликів, пов'язаних із невизначеністю й кризовими явищами, діяльність закладів вищої освіти зазнає суттєвого переосмислення. Традиційна освітньо-дослідницька функція університетів, яка тривалий час визначала їхню сутність як центрів генерації та передачі знань, сьогодні доповнюється новими вимірами, що пов'язані із соціальною відповідальністю, взаємодією з громадами та активною участю у вирішенні суспільно значущих проблем.

Зростаюча складність суспільних процесів, необхідність забезпечення сталого розвитку, відновлення економік і територій, зокрема в умовах післякризової реконструкції, актуалізують питання розширення місії університету за межі академічного середовища. У цьому контексті особливої ваги набуває так звана «програмадська» функція закладів вищої освіти, яка передбачає їхню інтеграцію у локальні та регіональні екосистеми розвитку, сприяння інноваціям, соціальній згуртованості та підвищенню якості життя населення.

Водночас постає дискусійне питання щодо пріоритетності зазначених функцій: чи мають університети зосереджуватися насамперед на освітньо-дослідницькій діяльності як своїй базовій місії, чи ж їхня роль повинна еволюціонувати у напрямі активного суспільного агентства, що передбачає глибоку залученість у процеси розвитку громад. Така дилема не є взаємовиключною, проте потребує теоретичного осмислення та визначення оптимальних моделей поєднання різних складових університетської діяльності.

Дискурс про різні ролі закладів вищої освіти та зокрема соціальну відповідальність вищої освіти поширюється у єдиному просторі вищої освіти достатньо давно, а основоположними нормативними документами стали Болонське, Римське (2020 р.) і Тиранське (2024 р.) комюніке, які наголошують на соціальній відповідальності вищої освіти та на соціальній відповідальності за вищу освіту. Соціальні питання (наприклад, рівний доступ до вищої освіти, усунення бар'єрів для навчання упродовж життя, працевлаштування випускників, соціальне згуртування та інклюзія тощо) завжди перебувають у центрі уваги Болонського процесу та єдиного простору вищої освіти. Зокрема Тиранське комюніке, ухвалене Міністерською конференцією Європейського простору вищої освіти Тирана, 29-30 травня 2024 року зазначає, що «Перед світом стоять складні та взаємопов'язані геополітичні, соціальні, економічні та екологічні виклики, зокрема зростання поляризації і нерівності між людьми, громадами та регіонами. Вища освіта як суспільне благо і трансформаційна сила для суспільства відіграє незамінну роль у подоланні цих викликів і розвитку демократичних суспільств» [1]. Фактично комюніке заклало фундаментальні цінності, серед них публічна відповідальність за вищу освіту як сукупність обов'язків, що реалізуються переважно на рівні національної системи вищої освіти, та які органи державної влади повинні виконувати як складову своєї загальної відповідальності за освітній сектор суспільство в цілому.

Цілком логічно, що даний постулат трансформувався у публічну відповідальність вищої освіти та означає зобов'язання спільноти вищої освіти перед більш широким суспільством, частиною якого вона є, тобто трансформацію функціонального навантаження закладу освіти в прогромадську функцію. Варто зазначити, що таке наповнення спостерігається в системі національної освіти вже достатньо тривалий час та визначене у меті певних закладів освіти «Працює для громади і разом з громадою». Дотичними є вектори щодо високорозвиненої третьої місії, високого рівня соціальної відповідальності, тісної співпраці з органами влади, місцевого самоврядування, комунальними і приватними підприємствами, підприємцями, громадськими активістами для відповіді на виклики та задля розв'язання проблем громади. Окремий акцент робиться на сталий розвиток, зелені технології, турбується про заощадження електроенергії, води, зменшення забруднення довкілля, перевага надається дослідженням, які вирішують реальні проблеми громади, окремих соціальних груп чи категорій громадян та напряму приносять користь суспільству.

Узагальнюючи, доцільно констатувати, що постановка питання про пріоритетність освітньо-дослідницької чи прогромадської місії сучасних

закладів вищої освіти є певною мірою умовною та методологічно обмеженою. У реаліях трансформаційного суспільства університет не може ефективно функціонувати в межах лише однієї домінантної місії, оскільки його роль набуває системного, багатовимірного характеру. Освітньо-дослідницька складова забезпечує генерацію нових знань, формування інтелектуального потенціалу та розвиток інновацій, що є фундаментом довгострокового соціально-економічного зростання. Водночас програмадська місія виступає механізмом інтеграції університету у суспільний простір, сприяє поширенню знань, формуванню громадянської відповідальності та підвищенню соціальної згуртованості. Таким чином, не йдеться про взаемовиключність або конкуренцію між зазначеними місіями, а про їхню взаємодоповнюваність і синергію. Сучасний заклад вищої освіти має трансформуватися у відкриту інституцію, яка одночасно продукує знання, передає їх через освітній процес та активно взаємодіє з громадою, бізнесом і державою. Отже, ключовим є не визначення «важливішої» місії, а забезпечення їх збалансованого розвитку, що дозволяє університету залишатися релевантним викликам часу, підвищувати власну конкурентоспроможність і виконувати стратегічну функцію драйвера суспільних змін.

Література:

1. Тиранське комюніке. URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/tiranacommunique_annex1_3_neo_here_en_ua.pdf

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-606-8-24>

УПРАВЛІННЯ КОМАНДОЮ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЦІННІСНО-РОЛЬОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Максимчук Надія Станіславівна

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри документальних комунікацій та менеджменту,

Рівненський державний гуманітарний університет

м. Рівне, Україна

У динамічному сьогоденні традиційна ієрархічна модель управління поступово поступається місцем командно-орієнтованому підходу. Успіх організації залежить не від суми докладених зусиль окремими індивідами, а від синергетичного ефекту, який виникає в результаті